

Patrick Cockburn

Om bakgrunden till terrordådet i Manchester

Två artiklar som med utgångspunkt från exemplet Libyen och terrordådet i Manchester diskuterar den islamistiska terrorismens orsaker och hur den bör bekämpas.

Cockburn är en av världens främsta experter på Mellanöstern. Det han skriver är inte okontroversiellt, men otvivelaktigt tänkvärt, oavsett om man håller med om hans politiska slutsatser eller inte.

Terrordådet i Manchester: Det är välment men felaktigt att säga att Salman Abedis agerande inte hade något med Islam att göra

Independent 24 maj 2017

Attacken på Manchester Arena – och mot Bataclan i Paris och nattklubben Pulse i Florida tidigare – har sina rötter i wahhabismen i Saudiarabien. Men det vill regeringarna i Storbritannien och USA inte låtsas om.

I efterdyningarna till massakern i Manchester varnar folk med rätta för att anklaga alla muslimer i Storbritannien och världen i övrigt. De som genomför sådana grymheter siktar visserligen på att orsaka kollektiva bestraffningar av alla muslimer och därmed få en del av dem att lättare kunna rekryteras av kloner till Isis och al-Qaida.

Dessa strävanden att inte skylla på muslimer i allmänhet utan inrikta sig på ”radikaliseringen” eller kort och gott bara ”ondskan” kan verka förnuftig och återhållsam. I praktiken leder det dock till att motiven för mördarna i Manchester eller på Bataclan i Paris 2015 blir vagare och svårare att förstå än de i själva verket är. Den sortens generaliseringar får den olyckliga följden att folk hindras från att rikta ett anklagande finger mot den variant av islam, som berett marken för synsätt och aktioner som sannolikt inspirerade självmordsbombaren Sahman Abedi.

Den yttersta inspirationskällan för sådana människor heter *wahhabism*, den puritanska, fanatiska och reaktionära form av islam som dominerar i Saudiarabien och vars ideologi ligger nära al-Qaida och Isis. Detta är en trosuppfattning som anser sig ha monopol på sanningen och är intolerant mot alla som inte delar dess synsätt, som sekulära liberaler, medlemmar av andra muslimska inriktningar som shiiter eller kvinnor som motsätter sig att behandlas som boskap.

Det som betecknas som salafistisk jihadism, själva kärnan i hur Isis och al-Qaida ser på omvärlden, utvecklades ur wahhabismen och har sedan löpt linan ut med sina fördomar till alla dess logiska och våldsamma konsekvenser. Shiiter och yazidier var inte bara kättare enligt denna rörelse, en form av islamska röda khmerer, utan undermänniskor som förtjänade att massakreras eller förslavas. Alla kvinnor som bröt mot repressiva sociala sedvänjor måste ges en grym bestraffning. Tron skall bevisas genom att man slaktar otrogna, om det så handlar om de 86 shiitiska barnen i en buss i Syrien den 15 april eller unga popentusiaster på en konsert i Manchester.

De verkliga orsakerna till ”radikaliseringen” har länge varit välkända, men regeringen, BBC och andra talar sällan eller aldrig om dem, eftersom man inte vill reta sauderna eller anklagas för islamofobi. Det är mycket enklare att säga, välment men felaktigt, att Isis och al-Qaida och deras mordiska följe ”inte har något med islam att göra”. Så har det låtit från regeringarna i USA och Storbritannien alltsedan 11 september-attackerna. De tittar åt alla håll, utom mot Saudiarabien, när de letar efter orsakerna till terrorism. President Trump har med rätta

kritiserats och förhånats i USA när han anklagade Iran, och i realiteten det shiamuslimska samfundet, för att ligga bakom den våg av terrorism som svept fram över regionen, när det i själva verket är en liten men oerhört inflytelserik sunnimuslimsk sekt som ligger bakom. En av de stora kulturella förändringarna i världen de senaste 50 åren är hur wahhabismen, en gång en isolerad utbrytargrupp, alltmer stärkt sitt inflytande över och uppnått dominans inom den sunnitiska varianten av islam. Detta tack vare ekonomiskt stöd från Saudiarabien.

Ytterligare ett tecken på salafist-jihadisternas inflytande är valet av mål: attackerna på Bataclanteatern i Paris 2015, en nattklubb för gayfolk i Florida 2016 och nu Manchester Arena har en sak gemensamt. De var alla tre populära bland ungdomar, som var ute för att roa sig och med en livsstil som gjorde dem till måltavlor för Isis eller al-Qaida. Men det handlar också om ställen där män och kvinnor blandas och bara närvaron av gayfolk fördöms av såväl wahhabiter som salafistiska jihadister. De lever båda i en kulturell miljö där demonisering av sådana människor och deras aktiviteter är normen, även om reaktionerna på det kan variera.

Västliga regeringars skuld för terroristattacker mot deras egna medborgare är glasklar, men sällan något man talar om. Ledarna för dem vill ha en politisk och ekonomisk allians med Saudiarabien och oljestaterna i Gulfen. De har aldrig hållit dem ansvariga för stödet till den repressiva och sekteristiska ideologi, som sannolikt inspirerade Salman Abedi. Detaljerna bakom hans motiv kanske saknas, men målet för hans attack och sättet han valde att dö på är typiskt för al-Qaida och Isis.

Orsaken till att dessa båda djävulska organisationer lyckats överleva och växa, trots alla de miljarder – kanske triljoner – dollar som lagts ned i ”kriget mot terrorn” efter 11 september är att de som var ansvariga för att stoppa dem medvetet siktade bredvid målet och har fortsatt att göra så. Efter 11 september utmålade president Bush Irak, och inte Saudiarabien, som fienden. I en omtagning av historien anklagar president Trump helt befängt Iran för att ligga bakom det mesta av terrorismen i Mellanöstern. Detta är den verkliga sammansvärjningen bakom 11 september, som alla knäppskallar runt om i världen annars är så förtjusta i. Det ligger inget hemlighetsmakeri bakom att de brittiska och amerikanska regeringarnas blundar för vad som är den verkliga inspirationskällan till alla massakrer, som den i Manchester bara är det senaste – och med all säkerhet inte det sista – förfärliga exemplet på.

För att förhindra ännu en vecka av terror får vår stat inte bli en värvningsbyrå åt Isis

Independent 27 maj 2017

Det var knappast att vänta sig att briter av libyskt ursprung och libyer i exil, som återfick sina pass för att åka och slåss mot Gaddafi, skulle komma tillbaka som exemplariska medborgare

Massakern i Manchester är en förfärlig händelse med rötterna i det våld som rasar i ett brett område från Pakistan till Nigeria och Syrien till Sydsudan. Storbritannien ligger i utkanterna av denna häxkittel av krig, men det skulle vara förvånande om vi inte råkade ut för gnistor från dessa fruktansvärda konflikter. De har pågått så länge att de knappast får något utrymme i nyhetsförmedlingen och omvärlden betar sig som om evinnerliga krig vore det naturliga tillståndet i Libyen, Somalia, Syrien, Irak, Jemen, Sydsudan, nordöstra Nigeria och Afghanistan.

Det är ofrånkomligt att uppmärksamheten i Storbritannien efter blodbadet i Manchester koncentreras till vad som hände vid massakern och vad som kan göras för att förhindra att det inträffar igen. Men förklaringarna om vad som hände och planer för att upptäcka och neutralisera ett mycket litet antal fanatiska salafist-jihadister i Storbritannien kommer alltid att vara

orealistiska såvida de inte utformas och verkställs med en bred förståelse för orsakerna till det inträffade.

Här blir det åter nödvändigt att än en gång betona att förklaringar inte är samma sak som rättfärdigande. Det är i stället ett erkännande av att ingen strid – och särskilt inte om den går ut på att besegra al-Qaida och Isis – kan utkämpas och vinnas om man inte känner till de politiska, religiösa och militära ingredienser som samverkat för att producera en Salman Abedi och det dunkla salafist-jihadistiska nätverket runt honom.

Det ohämmade våldet i Mellanöstern och Nordafrika får inte mycket uppmärksamhet och nämns ofta inte alls i västliga medier. Att civila massakreras i Bagdad och Mogadishu har blivit lika normalt och oundvikligt som orkaner i Karibien eller laviner i Himalaya. Bara den senaste veckan, exempelvis, dödades minst 28 personer och skadades 130 vid en attack av en av milisgrupperna i Libyens huvudstad Tripoli. Det är fler än som dödades i Manchester, men rapporterna om det var mycket få. De libyska krigsherrarna, som avlönar sina soldater med landets minskande oljeintäkter, är rakt igenom kriminella och starkt upptagna med att göra pengar på allt från kidnappningar till att skicka ut migranter från området söder om Sahara ut på havet i dåliga båtar. Men vad de håller på med bryr sig nästan ingen om, som om det handlade om en annan planet.

Storbritannien spelade en viktig roll när Muammar Gaddafi störtades 2011, utan minsta tanke på att det inte fanns något annat än krigsherrar att ersätta hans regim med. Jag var i Benghazi och Tripoli vid den tiden och kunde se att rebellgängen, som finansierades av oljestaterna i Gulfen och som segrade bara tack vare Natos flygräder, inte klarade av att fylla det vakuum som uppstått. Ända från början stod det också klart att bland dem som skulle utnyttja detta tomrum återfanns al-Qaida och dess kloner.

Men det var först efter attentatet i Manchester som folk i Storbritannien började förstå att det som hände i Libyen 2011 på ett dramatiskt sätt påverkar tillvaron här idag.

Det var aldrig att tänka på att briter av libysk härkomst och libyer i exil i Storbritannien, som man släppte ”kontrollkraven” på och som återfick sina pass av [säkerhetstjänsten] MI5 för sex år sedan så att de kunde åka och slåss mot Gaddafi, dagen efter hans fall skulle återvända som förståndiga medborgare. Precis på samma sätt som kopplingen inte går att förneka mellan dem som utförde attentaten den 11 september och USA:s och Saudiarabiens stöd till jihadisterna som slogs mot kommunisterna i Afghanistan på 1980-talet är också kopplingen uppenbar mellan terrorrådet i Manchester och att den brittiska regeringen använde salafist-jihadister härifrån för att bli av med Gaddafi.

Den brittiska regeringen påstår att alla som framhåller denna självklarhet försöker tona ned skulden hos mördarna den 11 september och i Manchester. De konservativa har bara kommit med demagogiska reaktioner på Jeremy Corbyns sunda kommentar att det finns en tydlig koppling mellan en brittisk utrikespolitik som gått ut på att störta regimerna i Irak, Syrien och Libyen och att al-Qaida och Isis stärkt sin ställning där. Den galla och hysteri som används när Corbyn anklagas för att låta terroristerna komma undan moraliskt har förstås mycket att göra med det stundande parlamentsvalet, men kan också bero på en väl dold misstanke om att vad han säger är sant.

Terroristbomben i Manchester är en del av arvet efter misslyckades brittiska militära ingripanden utomlands, men kan denna historia vara till hjälp för att förhindra att katastrofer liknande den i Manchester inträffar igen? Analyser av tidigare misstag är viktigt för att förklara att det inte går att bekämpa och besegra terrorister samtidigt som de har en fristad i länder utan regeringar eller centralmakt. Allt måste göras för att fylla sådana vakuums, vilket betyder att effektiv terroristbekämpning kräver en sund utrikespolitik inriktad på detta.

Det finns inget mystiskt bakom de orsaker och verkan som ledde till bombdådet i Manchester. Ändå gjorde Storbritannien samma misstag i Irak 2003, i Afghanistan 2006, i Libyen 2011 och i Syrien under samma period.

Det är inte att göra reklam för president Bashar al-Assad att säga att alla välinformerade bedömningar av styrkebalansen i Syrien sedan 2012 – och de mäktiga utländska allierade som stöder olika sidor – visade att Assad sannolikt skulle sitta kvar vid makten. Att elda på kriget med förhoppningar om att han skulle drivas bort var orealistiskt och något som verkligen gynnade al-Qaida, Isis och dem som skulle vilja göra Storbritannien till måltavla.

Att röja undan terroristernas fristäder är nödvändigt om hotet om nya attacker ska kunna avvärras. Ökade säkerhetsåtgärder i Storbritannien kommer aldrig att vara tillräckligt eftersom hela den brittiska befolkningen är måltavlor för al-Qaida och Isis. Alla går inte att skydda, i synnerhet som det för att mörda någon räcker med en bil eller en kökskniv. I den bemärkelsen kommer terroristen alltid att hitta ett sätt, även om det går att göra det svårare för honom eller henne att göra det.

En bättre nyhet är att de salafist-jihadistiska nätverken förmodligen är ganska få, även om Isis och al-Qaida vill få det att framstå som att de har sina tentakler överallt. Syftet med terrorism är ju ändå att åstadkomma en fruktan som präglar allt. De tre senaste årens erfarenheter i Europa tyder på att antalet celler är begränsat men att beslutsamma jihadister går att skicka från Libyen, Irak och Syrien för att uppmuntra och organisera lokala sympatisörer till att begå illdåd.

Ett annat mål för terroristerna är att provocera fram en överreaktion, i detta fall kollektiv förföljelse eller bestraffning av alla muslimer i Storbritannien. Faran här är att staten blir rekryteringsbyrå för just den organisation man försöker få bukt med. Det är precis vad programmet ”Prevent” kan leda till. Det sättet att agera blir också kontraproduktivt, eftersom så många människor ska hållas under uppsikt att resurserna blir för små när det gäller att fokusera på det långt färre antal som är verkligt farliga.

Grymheter som Manchester kommer oundvikligt att leda till spänningar mellan muslimer och icke muslimer och, om flera terrordåd inträffar, kommer religiösa och etniska motsättningar att öka. Att försöka tona ned de religiösa motiven genom att säga att mördarna ”inte har något med det riktiga islam att göra” kan vara ett uttryck för goda avsikter, men har nackdelen att vara direkt osant. Alla mördarna har varit muslimska religiösa fanatiker.

Det kan vara bättre att säga att deras ondskefulla uppfattningar har rötterna i wahhabismen, bara en liten del av muslimerna i världen bor ju i Saudiarabien. Men det skulle förstås ha nackdelen att reta Saudiarabien, vars ledare de styrande i Storbritannien och stora delar av världen i övrigt är så ivriga att ställa in sig hos.

Översättning: *Björn Erik Rosin*

Lästips

Av Patrick Cockburn finns marxistarkivet sedan tidigare ett stort antal artiklar om IS/Daesh och al-Qaida. Bland dem:

[Andra akten för al-Qaida – artikelserie](#) (mars 2014)

[Hur Isis blev den ångvält det är idag](#) (augusti 2014)

[Isis befäster sin ställning](#) (augusti 2014)

[Ett omöjligt krig.](#) Om kampen mot Islamiska staten (september 2014)

[Kriget med Isis: Syriens president spelar högt med svaga kort](#) (februari 2015)

[Inbördeskriget i Syrien: Jabhat al-Nusras massaker på druser visar att de är lika otäcka som Isis](#) (juni 2015)

[Patrick Cockburn om IS/ISIS – Jihadisternas återkomst](#) – Bokrecensioner (oktober 2015)

[Oljepriset och IS raserar kurdernas drömmar om rikedom](#) (februari 2016)

[Hur den korruption som Panamapapperen avslöjar öppnade dörren för Isis och al-Qaida](#) (april 2016)

Se även:

[Böcker om Islamiska Staten \(IS\)](#). (mars 2015)

[Loretta Napoleoni om Islamiska Staten](#) (maj 2015)

Anne Alexander: [ISIS och kontrarevolutionen: på väg mot en marxistisk analys](#) (januari 2015)

Walead Farwana: [Islamiska statens historia](#) (augusti 2014)

Adam Hanieh: [Kort historia om ISIS](#) (december 2015)

Aron Lund: [Islamiska staten fyller ett år som "kalifat"](#) (juni 2015)

[Vänsterpress om terroristattacken i Paris](#) (november 2015)

[Vänsterpress om terrordåden i Bryssel och Lahore](#) (mars 2016)

[Vänsterpress om terrordådet i Stockholm i april 2017](#)